

Fakta och argument – öl, gränshandel och alkoholskatter Augusti 2004

Ölens roll i gränshandeln

Resandeförseln och smuglingen uppmättes år 2003 av alkoholforskarna på SoRAD (Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning) vid Stockholms universitet till 200 miljoner liter alkohol, varav 130 miljoner liter var öl. Ölen stod 2003 för 55 miljoner liter (87%) av smuglingen (alkohol som är införd för vidare försäljning) och 75 miljoner liter (55%) av resandeförseln för eget bruk. Under första halvåret 2004 har ölen andel av smuglet ökat till 89 procent av resandeförseln utgör ölen fortfarande 55 procent.

Införsel 2003 enligt SoRAD, miljoner liter samt andel i %

Gränshandel 2003 i miljoner liter	Totalt	Fördelat på:	
		Alkohol för eget bruk "resandeförsel"	Alkohol för vidare försäljning "smuggel"
Öl	130	75 (55%)	55 (87%)
Vin & Sprit	70	62 (45%)	8 (13%)
Totalt	200	137 (100%)	63 (100%)

Införsel januari-juni 2004 enligt SoRAD, miljoner liter samt förändring jämfört med januari-juni 2003

Gränshandel första halvåret 2004 i miljoner liter	Totalt	Fördelat på:	
		Alkohol för eget bruk "resandeförsel"	Alkohol för vidare försäljning "smuggel"
Öl	83,0	37,4 (+7%)	45,6 (+66%)
Vin & Sprit	35,5	30,1 (+26%)	5,4 (+22%)
Totalt	118,5	67,5 (+12%)	51,0 (+58%)

Privatinförseln och smuglingen större än Systembolaget på öl

Försäljningen av öl via Systembolaget under perioden januari – juni 2004 uppgick till 82,8 miljoner liter. Det betyder att den legala och illegala införseln av öl med 83 miljoner liter överstiger Systembolagets försäljning under samma period.

Starköl större drivkraft i gränshandeln

Enligt en Temo-undersökning som genomfördes i slutet av juni i år talar mycket lite för att planerade spritinköp skulle ha en särskild betydelse genom att också "driva" andra inköp på så sätt som det talats om i debatten – sannolikt spelar inköp av starköl en betydligt större roll som drivkraft i gränshandeln. Nedan är några av resultaten från undersökningen:

- Hälften av alla svenskar 18 år och äldre har under innevarande år (första halvåret) köpt alkohol från utlandet.
- Yngre köper oftare starköl, äldre köper oftare sprit.
- Starkölsköparna köper ofta stora mängder starköl - och de köper mindre mängder sprit än övriga.
- Omräknat i ren alkohol köper de som i första hand avsåg att köpa starköl mycket större mängd än de som i första hand avsåg att köpa sprit.
- Av dem som köpt via vänner och bekanta eller på sin arbetsplats (svartförsäljning) har en överväldigande majoritet köpt starköl. Det är också starköl som man främst avser att köpa om man använder denna typ av inköpskanaler.

Ölen dominerar smugget och svarthandeln

Ölen dominerar smugget oavsett hur man mäter. Starköl dominerar i antal liter, i mängd ren alkohol och är den del av smugget som har ökat absolut mest. Smugglingen av öl har ökat med 66 procent under första halvåret i år jämfört med förra året. Under de första sex månaderna i år smugglades det in 45,6 miljoner liter öl. Det ska jämföras med 55 miljoner liter under hela 2003. Den insmugglade ölen är även mätt i 100-procent ren alkohol större än det insmugglade vinet och spriten tillsammans.

I början av juli rapporterade Skånetullen att beslagen av öl första halvåret i år var 140 000 liter, vilket är 20 000 liter mer än under hela 2003.

I och med de höga svenska alkoholskatterna finns det ett incitament för den organiserade brottsligheten i Sverige. En ny sorts alkoholrelaterad kriminalitet har fått fäste i landet. Enligt Polisen finns det bara i Skåne mellan tio till femton större organisationer som livnär sig på smuggling av alkohol. Bakom den omfattande och välorganiserade alkohol kriminaliteten står både nya och, av Polisen, sedan tidigare kända aktörer.

Oftast förs alkoholen in i Sverige från våra grannländer Danmark och Tyskland med hjälp av fullastade lastbilar, minibussar eller vanliga personbilar. Alkoholen sprids sedan vidare över landet genom syndikatens väl utbyggda nätverk av transportörer och lagerhållare. Det är inte bara södra Sverige som drabbas av den billiga alkoholen. Enligt Polisens kriminalunderrättelsetjänst distribueras alkoholen ofta ända upp till Sundsvall och Östersund.

I Skåne räknar Polisen med att det finns drygt 500 adresser från vilka illegal alkohol säljs dygnet runt, året runt och utan ålderskontroll. Detta kan jämföras med Systembolagets drygt 45 butiker runt om i länet.

Ölskatterna i några olika länder

Skatten i kronor per liter på öl (5%):

Sverige	7,35
Danmark	4,24*
Tyskland	0,90
Estland	1,60

* Under hösten väntas Danmark sänka sina öl- och vinskatter för att närma sig den Tyska nivån och på så sätt minska gränshandeln med öl mellan Danmark och Tyskland.

Lagertryck

Enligt en undersökning som Temo genomförde på uppdrag av Svenska Bryggareföreningen i maj i år har de svenska hushållen stora mängder alkohol i lager hemma. Omräknat i ren alkohol förvaras en fjärdedel av årsförbrukningen av alkohol i de svenska hemmen. Mycket tyder på att lagren har ökat på senare tiden och att det finns en lagertryckseffekt, dvs att hemma-lagren bidrar till ökad konsumtion. Detta samband finns enligt undersökningen för samtliga alkoholdrycker, det vill säga starköl, vin och sprit.

Ekonomen Peter Stein har sammanställt en rapport om tillgänglig forskning på lagertrycksområdet. Rapporten är intressant för alla som vill förstå effekterna av lagertryck. Även om det inte tycks finnas någon forskning kring alkoholhaltiga drycker och lager så ger rapporten tydliga bevis för ökad konsumtion med högt lagertryck för vissa typer av varor. Lagertryck av läsk ger exempelvis ökad konsumtion medan lagertryck av tvättmedel inte ger ökad förbrukning. Eftersom läsk liksom öl är drycker kan man nog dra slutsatsen att lagertryck av öl sannolikt ger ökad konsumtion. Det är däremot inte självfallet att spritlager ger ökad konsumtion, medan vinlager troligen uppvisar liknande mönster som läsk och öl.

Ensidig spritskattesänkning påverkar inte gränshandeln

Den skattesänkning som diskuterats från Härstedt är en 30-40 procentig sänkning av skatten på starksprit. En sådan skattesänkning är problematisk både ur ett ekonomiskt perspektiv - den riskerar att bli verkningslös och inte påverka gränshandeln det minsta – och ett folkhälsoperspektiv – den styr konsumenterna mot starksprit snarare än alkoholsvavare alternativ som öl och vin.

En 30 procentig skattesänkning på starksprit innebär att förtjänsten på att köpa en full ranson utomlands jämfört med i Tyskland blir ca 800 kronor mindre. Vinsten i dag ligger i storleksordningen på 7000-8000 kronor (Tyskland), och kommer alltså efter en eventuell svensk spritskattesänkning fortfarande att vara drygt 6000 kronor. Prisskillnaden jämfört med Sverige är fortfarande så stor att det är svårt att tro att folk kommer att åka i mindre utsträckning för att packa minibussar och kombibilar fulla med alkohol. En öl kostar ungefär en tredjedel mot i Sverige i Tyskland. Slutsats: Vill vi påverka gränshandeln måste samtliga alkoholskatter sänkas radikalt, annars kommer införseln bara att fortsätta och staten tappa ännu mer skatteintäkter.

Ensidig spritskattesänkning skadlig för folkhälsan

Folkhälsoaspekten är att man förändrar relativpriserna på sprit i förhållande till alkoholsvavare alternativ som öl och vin (precis som man gjort i Finland med ökat spritfylleri som följd, fler omhändertaganden, fler rattfyllerister). En tradition som det kan vara värt att hålla fast vid i den svenska alkoholpolitiken är att styra konsumtion mot alkoholsvavare alternativ som öl och vin. Detta har även Gunnar Ågren på Folkhälsoinstitutet påpekat.

Ungdomar och öl

Öl är en ungdomsdryck i stor utsträckning och inte minst därför är det oroande att smugglingen av öl har tillåtit bli så stor som den är. Vi vet idag att det på många håll i landet förekommer illegal försäljning av öl i garage, närlivsbutiker och lägenheter. Ofta säljs öl till minderåriga. Enda sättet att minska tillgången på smuggelöl är att ta bort incitamentet att smuggla – den stora ölskatteskillnaden mot länder som exempelvis Danmark och Tyskland.

En fokusgruppsundersökning som Bryggareföreningen låtit göra i syfte att fånga unga mäns inköps- och konsumtionsvanor samt attityder till öl och smuggelöl, visar på en uppenbart förändrad attityd till alkohol. Två fokusgrupper genomfördes under juni månad med killar i åldern 21-34 år som någon gång köpt alkohol utomlands det senaste året. Gruppdiskussionerna genomfördes i Västerås och Göteborg.

När man pratar om alkoholkonsumtion med deltagarna i undersökningen exkluderas starköl från diskussionen. I deras ögon betraktas öl INTE som alkohol. Starköl är inte längre en dryck som konsumeras enbart på helger och i sociala sammanhang – utan spontandricks lika ofta en dag mitt i veckan på egen hand.

Diskussionen visar att smuggling är en utbredd och NATURLIG inköpskanal för deltagarna. Det visar sig vara lätt att få tag på smuggelöl, i synnerhet i Göteborg. Många deltagare anser också att det är onödigt att själva åka på inköpsresor utomlands eftersom tillgången på billig smuggelöl i Sverige är så god. Samtalen visar tydligt att tillgång på starköl i hemmet leder till ökad konsumtion. Intressant att notera är att lagret inte behöver vara särskilt stort för att ge ökad konsumtion – det räcker med ett par plattor öl hemma.

Jobben i bryggeribranschen

Bryggeribranschen sysselsatte närmare 5000 personer för några år sedan men är idag nere på runt 3500. Två större bryggerier har under senare år lagts ner i Göteborg och Stockholm. Dessa 1500 jobb har försvunnit i onödan då alkoholdrickandet inte minskat, utan tvärtom ökat under samma period. Enda skillnaden är att vår prispolitik i Sverige leder till att folk åker och köper sin öl någon annan stans. Det går heller inte att skylla på industrins effektivitet eller priser. De svenska bryggerierna är med alla rimliga mått mätt konkurrenskraftiga jämfört med exempelvis tyska och danska bryggerier, men chanslösa i lågskattekonkurrensen från Estland, Tyskland och Danmark. Det helt avgörande för priset på öl på Systembolaget är skatterna och Systembolagets egna påslag. Av konsumentpriset på ett lågprisöl på Systembolaget utgörs 80 procent av alkoholskattskatt, moms och Systembolagets egna påslag, 20 procent är bryggeriets pris. På ett öl i de högre prisklasserna är alkoholskatt, moms och Systembolagets påslag drygt 60 procent och bryggeriets andel knappt 40 procent av priset.

Gränshandelsproblematiken i punktform

Sveriges gränshandel med alkohol är ett komplext problem som bland annat leder till följande:

- Bryggeribranschen hotas.
- Export av arbetstillfällen till utlandet.
- Systembolaget hotas och mister sin legitimitet som detaljistmonopol.
- Svenskarna hamstrar stora mängder alkohol i hemmen vilket leder till merkonsumtion (sk lagertryck).
- I stället för folköl och lättöl under arbetsveckan dricker allt fler billig starköl.
- Svarthandel dygnet runt till framförallt ungdomar, utan ålderskontroll.
- Skatteintäkter i form av alkoholskatter och mervärdeskatt tillfaller grannländernas statskassor.
- Ett onödigt resande med bil, buss, flyg och färjor, enbart för handel med alkohol kan ifrågasättas ur miljösynpunkt.

För ytterligare information:

Svenska Bryggareföreningen

Cathrine Andersson

Tele: 08 - 762 78 86, 070 - 625 85 75

ca@sverigesbryggerier.se